

II

Un tramvia corria a través de la llarga avinguda de Sant'Andrea. La conductora, una bonica joveneta d'uns vint anys, mantenia els seus ulls bruns clavats a l'ampla calçada, polsegosa, plena de sol, i es divertia fent avançar aquella carraca a gran velocitat, de manera que en els canvis de via les rodes xerricaven i el vagó, carregat de passatgers, sotragava. L'avinguda estava deserta. Tot i això, la joveneta avançava prement contínuament la palanca que accionava el timbre d'alarma amb el seu peuet nerviós. No ho feia per prudència, sinó perquè era tan infantil que aconseguia transformar la feina en un joc, i li agradava córrer així i fer soroll amb aquella andròmina enginyosa. Tots els nens adoren cridar mentre corren. Anava vestida amb robes de colors. A causa de la seva gran bellesa, semblava que anés disfressada. Una casa vermella descolorida li deixava el coll al descobert, que era robust comparat amb aquella careta una mica demacrada, i també deixava al descobert la cavitat precisa que se li estenia des de l'espatlla fins al pit delicat. La faldilla blava era massa curta, potser perquè en el tercer any de guerra escassejaven els teixits. Els peuet semblaven nus en aquelles sabates de tela, mentre que la gorra blava li aixafava uns rínxols negres no gaire llargs. Si algú li hagués vist només el cap, hauria pogut confondre-la amb un homenet, però en aquesta part del cos els seus moviments ja desprenien coqueteria i vanitat.

A la plataforma, al voltant de la bonica treballadora, hi havia tanta gent que la maniobra de frenada amb prou feines era possible. També s'hi trobava el nostre vell. Amb cada sotrac violent del tramvia, havia d'arquejar-se per no caure al damunt de la conductora. Anava vestit amb una gran cura, però també amb la seriositat pròpia de la seva edat. Era realment una figura distingida i agradable. Malgrat que entre tota aquella gent pàl·lida i anèmica es veia ben alimentat, no representava una ofensa, ja que no estava ni massa gras ni massa ufanós. Pel color dels seus cabells i dels seus bigotis curts, aparentava una seixantena d'anys o una mica menys. No s'entreveia en ell cap esforç per semblar més jove. L'edat pot ser un obstacle per a l'amor, i ell feia molts anys que no hi pensava, però afavoreix els negocis; per això portava els seus anys amb orgull i, si es pot dir així, d'una manera juvenil.

La seva prudència, en canvi, sí que anava d'acord amb l'edat, i no s'hi trobava bé, en aquell vehicle mastodòntic llançat a tanta velocitat. La primera paraula que va dirigir a la joveneta va ser per advertir-la: «Senyoreta!»

En sentir aquest cortès diminutiu, la joveneta va girar els seus ulls bonics cap a ell, dubitativa, perquè no estava segura que volgués parlar amb ella. El bon vell va sentir un plaer tan gran davant d'aquella mirada lluminosa que la seva por va atenuar-se. Va convertir l'advertència, que hauria tingut el valor d'un retret, en una broma: «No tinc cap mena d'interès a arribar alguns minuts abans al Tergesteo.» Va semblar que somreia per la seva pròpia broma, i així ho va poder creure la gent que hi havia al voltant, però la veritat és que el seu somriure anava dirigit a aquells ulls, que li havien semblat entremaliats i innocents alho-

ra. Al principi, les dones boniques sempre semblen intel·ligents. De fet, un color bonic o una línia bonica són l'expressió de la intel·ligència més absoluta.

Ella no va sentir les seves paraules, però aquell somriure no deixava cap dubte sobre les bones intencions del vell, i això la va tranquil·litzar completament. Va entendre que dret estava incòmode i va fer-li lloc al seu costat perquè pogués recolzar-se al parapet. I la cursa va continuar vertiginosa fins al Campo Marzio.

La joveneta, aleshores, observant el bon vell quasi com si volgués demanar-li la seva aprovació, va sospirar: «Aquí comença la part més avorrida!» El tramvia, efectivament, va començar a trontollar de manera lenta i molesta sobre les vies.

Quan un jove de veritat s'enamora, aquest amor sovint li provoca reaccions al cervell que de seguida deixen de tenir cap relació amb el desig. Quants joves que podrien relaxar-se tranquil·lament en un llit acollidor posen com a mínim casa seva cap per avall, convençuts que per anar al llit amb una dona abans cal conquistar, crear o destruir! En canvi, els vells, de qui es diu que estan més ben protegits de les passions, s'hi entreguen amb plena consciència i entren en el llit de la culpa preocupats només pels refredats.

Però l'amor tampoc no és senzill per als vells. El que resulta complicat en el seu cas són els motius. Saben que han d'excusar-se. El nostre vell va dir-se: «Vet aquí la primera aventura autèntica després de la mort de la meva dona.» En el llenguatge dels vells, una aventura és autèntica si també hi participa el cor. Podríem dir que rarament un vell és prou jove per poder tenir una aventura que no sigui autèntica, ja que es tracta d'una extensió que serveix per emmascarar una debilitat. Així, quan els dèbils

donen un cop de puny, no només ho fan amb la mà, el braç i l'espatlla, sinó també amb el pit i l'altra espatlla. El cop de puny, per l'esforç massa prolongat, es debilita i, de la mateixa manera, l'aventura perd claredat i es torna més perillosa.

El vell també va pensar que era la mirada infantil de la joventeta el que l'havia conquistat. Els vells, quan estimen, sempre passen per la paternitat, i cadascuna de les seves abraçades és un incest amb un gust acre.

I el tercer pensament important que va tenir el vell, en sentir-se deliciosament culpable i deliciosament jove, va ser: «Torna la joventut.» L'egoisme del vell és tan gran que el seu pensament no es manté lligat a l'objecte del seu amor ni un sol instant sense tornar-se a mirar de seguida a si mateix. Quan desitja una dona, ens fa pensar en el rei David, que de les joventetes n'esperava la joventut.

El vell de comèdia antiga, convençut de poder emular la joventut, deu ser molt estrany avui dia, si és que existeix. El meu vell va continuar monologant i va dir-se: «Aquesta és una joventeta que compraré... si està en venda.»

«Tergesteo! ¿No baixa?», va preguntar la jove abans d'arrencar el vehicle. El bon vell, cohibit, va mirar el rellotge: «Seguiré encara una mica», va dir.

Ja no hi havia tanta gent i no tenia cap pretext per quedar-se tan a prop de la joventeta. Va alçar-se i va recolzar-se en un racó, des d'on podia veure-la còmodament. Ella devia adonar-se que estava sent observada perquè, quan la conducció ho permetia, el mirava de reüll amb curiositat.

Ell va preguntar-li des de quan feia aquella feina tan fatigosa. «Des de fa un mes!» No era tan fatigosa, deia ella en el precís

moment que havia de convertir tot el seu petit cos en una palanca per accionar el fre mecànic, però a vegades resultava molt avorrida. El pitjor de tot era que amb el sou que rebia no en tenia prou. El seu pare encara treballava; però, tenint en compte el preu dels queviures, era difícil tirar endavant. I, sempre atenta a la feina, va interpel·lar-lo amb el seu cognom: «Si vostè volgués, li seria fàcil trobar-me alguna cosa millor», i va mirar-lo immediatament per veure al seu rostre l'efecte d'aquell prec.

La menció inesperada del seu nom de família va sobresaltar una mica el bon vell. El nom d'un vell sempre és una mica antic, raó per la qual imposa certes obligacions a qui el porta. Va esborrar del seu rostre qualsevol senyal de tensió que pogués revelar el desig. Que la joveneta conegués el seu cognom no el va sorprendre, perquè la ciutat havia estat abandonada per la majoria de les famílies més riques i els pocs acomodats que quedaven no passaven desapercebuts. Va mirar cap a una altra banda i va dir amb seriositat: «Ara és una mica difícil, però hi pensaré! ¿Què sap fer?» Sabia llegir, escriure i fer comptes. De llengües, només coneixia el triestí i el friülès.

Una velleta pobletana que hi havia a la plataforma va posar-se a riure escandalosament: «El triestí i el friülès! Aquesta sí que és bona!» La joveneta també reia, mentre el vell, que seguia rígid esforçant-se per no fer evident la seva íntima excitació, reia d'una manera falsa. La pobletana, a qui li agradava conversar amb un senyor com ell, no va deixar de xerrar, i el vell va prestar-s'hi per poder simular millor la indiferència. Finalment els va deixar sols. De seguida, el vell va saltar: «¿A quina hora acaba de treballar?»

«A les nou del vespre.»

«Molt bé!», va dir el bon vell. «Vingui aquest vespre, perquè demà estaré ocupat.» I va donar-li la seva adreça, que ella va repetir dues o tres vegades per no oblidar-se'n.

Els vells s'enrabiaven perquè la llei de la naturalesa sobre els límits d'edat els afecta a ells. Aquella cita, proposada amb l'aparència de filantrop protector i concedida amb la deguda gratitud, feia que el vell s'estremís d'alegria. Tenia el sant de cara!

Però als vells els agrada la claredat en els afers i ell encara no es decidia a abandonar aquella plataforma. Es preguntava, amb ànsia, dubtant de la seva sort: «¿És així de fàcil? ¿No cal fer res més? ¿I si ella pensa de debò que ha estat convidada per rebre una recomanació que li serveixi per trobar una feina?» No volia seguir inútilment excitat fins al vespre i preferia tenir més seguretats sobre la qüestió. ¿Com es feia per dir les paraules adequades sense comprometre el nom dels seus avantpassats davant la joveneta, en el cas que ella no volgués acceptar d'ell res que no fos una feina? En el fons, la situació hauria estat gairebé idèntica si ell hagués estat més jove. Però era vell! Els joves, amb una mica d'experiència, o fins i tot abans de tenir-ne, troben tot allò que cal, mentre que els vells són amants desorganitzats. A la màquina de fer l'amor d'aquests darrers els falta, com a mínim, un engranatge.

El vell no va acabar inventant res, sinó que va recordar. Va recordar que, quan tenia vint anys, uns quaranta anys enrere, això vol dir força abans de casar-se, a una dona (molt més gran que aquella de la plataforma del tramvia) que amb un pretext qualsevol i davant de tercers havia promès que hi aniria, li havia repetit la invitació en veu baixa però alterat: «¿Vindrà?» Amb aquesta paraula n'hi hauria hagut prou, però ara l'observava la

gent, que enveja l'amor dels joves i riu del dels vells, i per això la seva veu no havia de sonar alterada.

En el moment d'abandonar el vehicle, va dir a la jove: «L'espero aquest vespre a les nou, doncs.» Després, en recordar-ho, va descobrir que la seva veu, pels sotrats o pel desig, havia tremolat. Però no se n'havia adonat de seguida i, quan la jove va respondre: «I tant, no hi faltaré!», mentre apartava la vista de les vies un instant per mirar-lo, va tenir la sensació que feia aquella promesa al filantrop. Quan hi va tornar a pensar, tot quedava tan clar com quaranta anys enrere. En l'espurna d'aquella mirada s'havia revelat la malícia, de la mateixa manera que en la seva veu ho havia fet l'ansia. Estava convençut que s'havien entès. La mare naturalesa, benèvola, li concedia una altra vegada, l'última, la possibilitat d'estimar.